

L'esquerda esdevé esvoranc

Una dona pídola en un carrer d'Atenes. L'any 2013, hi havia a la capital grega 15.000 indigents.

Europa era el 2007 més desigual que el 1970 i la Gran Recessió no ha fet més que agreujar el fenomen. Als països bàltics, els llatins, els de l'Europa de l'est i els anglosaxons és on més es fa notar aquesta xacra que amenaça la cohesió i alimenta les tensions socials. Els resultats de les eleccions a Grècia són un toc d'atenció a una UE incapaç d'abordar el problema en tota la seua magnitud.

El 2011, 120 milions de persones en tota la Unió Europea vivien en la pobresa, això és pràcticament un de cada quatre ciutadans. Si les mesures d'austeritat es mantenen, la xifra podria incrementar-se entre 15 i 25 milions de persones més. Són dades

d'Oxfam extretes d'"El parany de l'austeritat", un informe que, entre altres països, radiografia la situació d'emergència social que viu Grècia i que l'han duta a abraçar les propostes antitroica de Syriza. L'any 2012, segons l'estudi d'aquesta ONG, més d'un de cada tres

grecs va caure per sota del llindar de pobresa, mentre que el 17,5% dels grecs vivien en una llar sense ingressos. "La classe mitjana –adverteix Oxfam– s'ha reduït i està més pròxima al llindar de pobresa, mentre que les persones pobres es tornen més pobres i augmenta la desigualtat".

El diagnòstic es repeteix amb més o menys cruïda a tots els països de la Unió Europea. Durant la Gran Recessió, els irlandesos amb uns nivells d'ingressos més baixos van veure caure els seus ingressos disponibles en més del 26%, mentre els ingressos disponibles dels qui estan en el nivell més alt va augmentar més d'un vuit per cent. A França, en el període que va de 2006 a 2011, 800.000 persones es van incorporar a les bosses de pobresa. Al Regne Unit es calcula que entre el 2010 i 2015 els ingressos nets del 10% de la població més pobra disminuiran en un 38%.

La propietat distributiva. L'increment de la pobresa no deixa de ser la conseqüència directa d'una societat on cada volta la riquesa es distribueix pitjor. El creixement de les desigualtats que es registra a gairebé totes les societats del Vell Continent –i també a la resta de països desenvolupats– s'ha convertit en un dels temes estrella durant els últims anys. L'ascens a la categoria de guru que se li ha atorgat a Thomas Piketty, un economista francès que el 2013 va escriure *El capital en el segle XXI*, un assaig a propòsit de la desigualtat, dona fe de fins a quin punt la qüestió és a debat, tant ací com als Estats Units. Fins i tot els *distingits* participants del Fòrum Econòmic de Davos van designar la desigualtat com el més important repte de l'economia global amb vista als pròxims anys. La Comissió Europea ha incorporat recentment la qüestió a la seua agenda però no ha posat a sobre de la taula cap mesura per combatre-la. Al capdavant, es tracta d'un fenomen complex on entren en joc la globalització, l'abraçada a les polítiques neoliberals i, darrerament, l'assumpció de l'austeritat com a dogma de fe únic per a l'eixida de la crisi a Europa.

Europa ja era, de fet, més desigual l'any 2007 que no en la dècada dels 70. Des de la Gran Depressió fins a la dècada dels 70, Occident es va tornar cada volta més igualitària gràcies a allò que els economistes anomenen polítiques contracíclics. L'ascens de Margaret Thatcher i Ronald Reagan, amb les seues polítiques ultraliberals i tendents a reduir la intervenció estatal a la mínima expressió, van marcar un punt d'inflexió. Des de la dècada dels 70 ençà, la disparitat dins les societats europees no han parat d'aguditzar-se, amb un breu període de treva a la dècada dels 80. L'actual crisi i les receptes que s'han aplicat per combatre la recessió econòmica no han fet més que agreujar aquesta tendència. Avui, segons Eurostat, el 20% dels europeus més rics guanya cinc voltes més que el 20% més pobre. En països com Grècia i Espanya la xifra és de fins a set voltes més.

Austeritat cara. Els efectes més visibles de tot plegat són els menjadors socials plens i les oficines de serveis socials desbordades. Però hi ha unes altres

conseqüències menys perceptibles però igualment corrosives: l'agudització de les desigualtats malmet la cohesió social i posa en perill el model de benestar de les societats europees. “Actualment, el model europeu es veu amenaçat per unes polítiques d'austeritat mal plantejades, que es presenten a la ciutadania com el preu que cal pagar per recuperar un creixement econòmic estable”, adverteix l'informe d'Intermon Oxfam. Si bé les polítiques d'austeritat han permès encarrilar els indicadors macroeconòmic, també estan tenint un altíssim cost social. El dogma del dèficit zero ha neutralitzat els mecanismes que en el passat es van fer servir per redistribuir la riquesa. Amb l'objectiu de seguir els *diktats* de la sacrosanta austeritat, durant aquest període, s'ha aplicat una dràstica retallada de la despesa, especialment en serveis públics com l'educació, la sanitat i la seguretat social. Això s'ha d'unir la generalització d'unes polítiques fiscals cada volta més regresives, fenomen que no és nou, sinó que s'arrossega des de la dècada dels 70. El resultat és el debilitament dels mecanismes que tradicionalment havien reduït la desigualtat i havien possibilitat un creixement harmònic i equitatiu. “Les polítiques d'austeritat han perjudicat especialment les persones més pobres i vulnerables, sobre les quals s'ha fet

recaure la responsabilitat de carregar els excessos de les últimes dècades”, lamenta l'informe “El parany de l'austeritat”. A tot això s'han de sumar els alts índexs d'atur, especialment als països del sud d'Europa (23,9% a Espanya; 25,8% a Grècia; 13,4% a Itàlia; 13,9 a Portugal). L'alt nivell de destrucció d'ocupació ha colpejat moltes famílies que només disposen de la renda del treball. Els informes de l'OCDE corroboren que és als països més colpejats per la crisi on més ha crescut la inequitat, especialment entre el 10% de les llars amb ingressos més baixos.

La conseqüència és una dualització de la societat, un clivellament social que amenaça la cohesió, posa en dubte el model d'estat de benestar i debilita les conquestes assolides fins ara. El risc que les desigualtats es consoliden i es transmeten generacionalment és alt. Perquè una cosa és que les desigualtats s'aguditzen conjunturalment com a conseqüència de la situació de daltabaix econòmic, i una altra de ben diferent és que sedimente una dualització que alimente una societat de guetos on la mobilitat ascendent entre classes estiga curtcircuitada.

Risc global. La desigualtat és un risc global, en la mesura que augmenta la tensió social i trenca la confiança que els ciutadans tenen dipositada en les institucions i en el sistema. No és estrany, de fet, que en aquest període de convulsió econòmica i social apareguen i tinguen èxit partits i moviment polític situats en els extrems ideològics. Els Syriza, Alba Daurada, Podem, Front Nacional, UKIP, etcètera són partits ideològicament antagònics però que han sabut canalitzar el descontentament d'unes classes mitjanes pauperitzades i temeroses de caure en la misèria econòmica i la posttracció social.

Un informe de l'FMI demostra que una reducció del 10% de la desigualtat té com a conseqüència l'ampliació en un 50% del període d'expansió de l'economia. O el que és el mateix: que les economies creixen més si la riquesa que genera un país està ben distribuïda. Potser per a la Comissió Europea aquesta seria una primera idea força amb què començar a treballar per suturar la ferida que amenaça de dessagnar Europa.

Els països, per nivell de desigualtat

La desigualtat dels països de la UE mesurada amb l'índex Gini.

